

השכלה העם בארץ והחינוך העברי בתפוצות

סימפסיון שנערך ע"י האוניברסיטה העברית
בשיתוף מחלקה לחינוך לכנסת-ישראל
והסדרות המורים העברים בארץ-ישראל
בימים ח' ט' באלו תשי"ג (9 בספטמבר 1943)

האוניברסיטה העברית

ירושלים, תש"ד

ישיבת א'
היי"ר — רקטור האוניברסיטה

דברי פתיחה
מאט הרקטור, פרופ' ח' רות

בפתחי את הסימפוזיון החנוכי השלישי המתקיים בכתלי האוניברסיטה, הדריני מברך את כל הנוראים שהשתתפו בסידור, את האוניברסיטה (ובמיוחד את מחלקה החנוך שלה), את מחלקות החנוך של כנסת ישראל, ואת הסתדרות המורים, על הקים מוסד בן חסיבות מיוחדת בפיתוח החנוך בארץ. בשנת קיומו הראשון הועמדה לדיוון שאלת עיקריית בתכנית בתה"ס הティיכונית, בשנה השניה, כולל הביעות הכרוכות בחנוך המקצועני, זכויות ההרצאה והויקוח ניתנה גם לאנשי החנוך במובן הצר וגם למוגנים אחרים. באופין זה נוצרת במא צבוריית אפסית, על רמה הראואה למסדרים ולמאכסיים. לטפל עיוני בשאלות חנוכיות בעלות אופי וחשיבות כלליאם. עשינו עומדים אנו על סף הסימפוזיון השלישי. שלוש שנים מהוות הזוכה; ותקותנו היא שהזוכה זו תוכר ותשמש, ושהמוסד יילך ויוסיף כח משנה לשנת

*

הנושא העומד לפניו השנה הוא החנוך המבוגרים, ככלומר, החנוך הנitan לבני העם מהווים למסלול החנוך הקבוע על דרגותיו השונות, ונוסף עליו, חנוך נספח זה נוצר מכמה טעמים. יש והחנוך הקודם לקוי בכלל — לא כל אדם זוכה לאמר אפיון את בית"ס היסודי, יש שהוא שלם אך חסר מנוקדת מבט מקצועית, והחוות לייצור חזמניות למלא חסר זה. אך נספח על ארכיים בולטים אלה הולכת ומתגברת הכרה שאנו חייט רק חיי עבודה, ושמהווים לעובדות והחיים המעשיים קיימים גם נופש והנאה רוחנית. יש להחכון אפוא גם לצד זה של החיים והבנה זו, שהיא הברחות לחיים שלמים, מקורה ומוקמה בחנוך.

בזה המצע הפללי בשבי המשbeta שלנו היום. ואולם ברוד שיש גם בעיות מיוחדות בהנכו של כל עם ועם, ובעיות אלה (ולפייך גם תכנית של מסבה זו) תלויות במצבו המיוני של העם. במצבנו שלנו עצשו נוכל להבחין, מנקודת מבט זו, לכל הפחות ארבע בחינות. ראשית, העם היושב על אדמות מכל, ככל עם אחר, גם יישוב עירוני וגם יישוב כפרי. הרי שני צדדים עיקריים, אמנים לא נגידים, לאוטו חלק של הדין שלנו שאפשר לקרוא לו בשם הדין הארץ. ואולם יש לנו גם "אימפריה", אימפריה חפשית אך אעפ"י כן ממשית, אימפריה ש厯בש את מתנו אפלו עבשו, ושבמורץ הזמן תבקש מתנו יותר ויותר, הדרכת והשפעה והוראה, וצלאנו לחשוב על גינית עוזה גם להנכו של החלק הזה של עמו, החלק היושב לא על אדמותו אלא בנכו. שארית הפליטה הזאת שאפשר לבוא במעט עמה עבשו (ומתי תוכנס יהדות רוסיה לכל זה, מי יודע) נמצאת בעיקר בשתי קבוצות גדולות, בארכזות הדוברות אנגלית ובארצאות חמוץ, הרי שני עגנים מרכזים גם במדור השני שלנו, והוא המדור "האימפריאלי". העל-ארכי. אך סך-הכל מתיצבים לפניו ארבעת עוגנים גדולים, והם הנוך היישוב העירוני, הנוך היישוב החקלאי, הנוך הגולה האנגלור-ספסית וחנון הגולה המזרחתית.*

אמרתי ארבעה עוגנים, אך ברור שאין לנו כאן ארבעה דברים נפרדים. יש לנו עניין אחד ולו ארבעה דשים; או, אם תרצו בכך, ארבעה בניים שהם בניים לאב אחד. המשל השני — מתאים בעיני יותר. כל בן ובן בתוך איוו משפחה שאילו זמי כאן החכם ומיל הדרשע, לא עלי לקובע: אפשר שככלם בחוקת הם או שאיןו יודע לשאול — כל בן ובן שונה מאחיו ודרוש עיזון וטפול מיוחד. אפשר שהאגמה בשבייל כלם אהת היא, אך הדרכלים להגשמה שונות, צללים שונים, ודרישות שונות, לכל חלק וחלק של עצמו, ומה שזוקק להdagשה מיוחדת במקום אחד די לו ברמז במקום אחר. מבחינה זו בולט במיזוז ההבדל בין בני הארץ ובני חיל, ולהבזיל מבריע זה עליינו לשים לבשאים אנו לדzon על עסקי הנבו. המהלך הנבו יצא מן המצע כמו שהוא. לפני שיוציא תרופות למחלת, יבודק את החוליה.

* חלק אחרון זה חסר מפה עצדרו של המרצה מן הארץ.

אני מקווה אפוא שהמרצים שלנו יצאו מדייגנוזה, ז.א. מביקת החולת (אם הוא חולת) והברחת מהלתו או, אם הוא בריא (ואני מקווה שהוא בריא), מתוך השאייפה לקיום את המכב הטובי, ואם אפשר, לשכללו עוד יותר. יגידו לנו מה חסר לנו, ורק אחר כך ייעזו לנו מה לעשות כדי למלא את החסר. אל להם ללבת בדרך האחדת ולתגידי: תקוב האידיאולוגית את ההר; או, אם יעדדו על אידיאולוגיה, יתנו לנו לא אידיאולוגיה. שעבור זמנה אלא אידיאולוגיה המשורשת במצוות הנווכחית. למשל, היו שזיהו את הצינות עם חיי החקלאות; ומשיאפה נעלמת זו, שנתגה לנו את גבורוי היישוב החדש הראשוניים, נוצרה ספרות שעידין אנו ניזונים ממנה. אך היישוב העירוני קיים; ונדמה שם רוצחים שהארץ תקלות מספר מהגרים גדול, יישוב עירוני זה צריך לא רק להתקיים אלא גם להסיט לאגדו. יוצא בהכרה שאטור למחניכנו להטיב לחיי החקלאות אליו בהם, ובתאם לבלה, הציונות. ע"י זה יניחסו יסוד נבוב בהננו וידלו דר חדש של "תלושים" שאין מלוותיהם מתאימים למציאותם. לאייפר, תקידו של המהנדס, באשר לתושבי הערים, להכיר בערכיהם המזוחדים של חיי העיר ולנותם להשלימים ע"י הבחנת החסר בהם. וכמו כן יכיר שהדר-מה גם בחיי הכפר, וכך תקידר, באשר לתושבי הכפר, לצין חסרו זה ואת האמצעים לתקן. הכלל הוא להשלים את החיים הנtinyים לנו עד שיהיו במלת האפשרית, לפי בטויו של סוקרטיס, לא חיים בלבד אלא חיים טובים.

הערה דומה יש להעיר גם על חלק העבודה השני, והוא החגוך העל-ארצי. ברור שבשביל תפוצות ישראל השובים מטה שנקראים למודי קודש, ולא למודי החול הנמצאים אצלם מכבר מקורות אחרים. אך גם למודי הקודש משתנים מקום למקומות לפי האזור והתנאים המזוחדים. כבר ציין הרמב"ם שהחכמנו בארץות אומות, הקאים באיסטר ויתר, לא היו רגילים. בדייני ממנות שלא עסקו בהם, ומאותו טעם המכמי ארצות ישב מעאל, שהיו בקאים גם בדייני ממנות, לא היו רגילים בדייני קרבות, וכך תנאי המקום הם הקובעים תמיד מה אסר ונחוץ במזוחה, והמחנק הבונן לימד את התנאים של כל מקום ומקום לפני שיוציא את משפטו ויתן את עצחו.

4
ח' רות
כשבאננו לידי הסכם על התוכן הכספי של חנוך מבוגרינו, מתעוררת השאלה איך נפייח תוכן זה. כאן העבודה המיוודדת של אנשי החנוך מכזע, ואני מוקה שישמשו את דעתם, במקום אחר (ב"גלל", שנה א', גליון א') העירוטי את תשומת לבם לביעיות הכלליות הכרוכות בהפקת התරבות. אני צובר עלייה עכשו ומעורר שאלת מיוודדת החשובה במיוחד בשביל העבודה הארץ-ישראלית.

אני מניה שמשמעותו העיקרית להניך את העם, כלומר לבסס, להעמיק ולהרחיב את ההכרה העצמית שלנו, ויש לבדוק את האמצעים העומדים לרשותנו מנקודת מבט זו. בשורה הראשונה עומדת הרצאה, אמרי פיו של מלמד או הוגה דעתו המופיע לנו כצוב לפניו הקהל. לא מעצוי זה כמה יתרונות, והגדול שביהם שעילו ידיו ניתן המגע האישיathi שהוא הבהיר המעורר החשוב ביותר בהרכמת החיים הרוחניים. ואולם מעצם עובדה זו נובעות שתי מסקנות: הראשונה: אין הרצאה רק טיכום של ידיעות — ידיעות גרידא אפשר לקבל מספרים; השניה: אין הרצאה מסוימת עצמה אלא טיבה וכחיה בזה שהיא מפעילה את השומעים למודד הלאה. היה אינם היה שעה — אותה שעה פגועה שבאה מימי המרצה את דבריו — אלא חyi עולם של עיון ודיון הבאים בעקב הזריזו הביטן. שאלתנו אפוא הרים זו: מהו ארגון הלודדים שייפיק מן הרצאות את הרכה הגדולה ביותר?

לדעתי התשובה פשוטה ולהיא ע"י יסודם וקייםם של הווגים. הווגים אלה יארגו נזקודות שנות מסביב למרכו פנימי ומרצת חיצוניותחברים המהווים אותם יルドו ביחד בפיקוח המרכז ובהרצת המרצה. המרצה יכין תכנית עבודה לשנה, יתן ביוגרפיה ממשית (ז.א. לא לשימה של ספרים גרידא אלא רשימה של ספרים שאפשר להשיגם ולהשתמש בהם בספר מתאים), ויתן שעור מזמן לזמן — אפשר רק פעם לשבועיים — ואולם שעור של שבועות ע"י הטייעות ודיוון על מהלך הלמודים בכלל ובפרט; המרכז יהיה אחראי לטידור הספרייה, יקבע להבר הולוג עתים לתורה ואף יעמוד עליהם, וגם יכנס את הברי ההור זמינים קבושים בשבוע כדי שייעזרו איש לדעתו וילבנו ויבררו את הקשיים שיש להביא לפני המרצה בפרקיו הבא. ע"י שיטת

זו ישתרמו שלושת העיקרים הנחוצים, והם העבודה העצמית, הפקידות המכוון, והמגע הנפשיachi. אפשר שיגידו: אין זמן, אך אם אין זמן (וכמו שנרא), יש דעה מbossה כי את הזמן החדש אפשר למצוא, נחל נא מלבדה, בדורנו זה ובמקומנו זה על תורה ודרך ארץ שפעם היו נהוגים אצלנו. אין התורה נקנית, כמו שאנו דרדר הארץ נקנית. רק ע"י השמייה של הרצאות אדריכיות, תהיה המשמעה הרצינית ביותר והרצאות הטובות ביותר.

*

השיטה שתארתי הרים בערך הנהוגה מאן ע"י האגודה W.E.A. (Workers Educational Association) לחנוך הפועלים (workers educational association) לאנגליה. אגודה זו, המכונה מופת לכל שאיפה לחנוך מבוגרים, לא התעניינה בהרצאות בודדות ואך לא בסדרות של הרצאות הפחותה לכל מי שעלה על לבו לבלוט את העבר בשמעה סתם. ההרשמה פתוחה לכל, כמובן בתוך גבולות מסוימים, אך השיעורים לנוסחים בלבד; והנוסחים מתחארגנים בחוגים הלומדים שנה אחרי שנה דבר מסוים בהדרכת מורת מומחה שamber אוותם בקורסים קבועים (שלכל הפחות מחצי שנה מוקדשת לשאלות ולתשובה) במשך תקופה ארוכה, וממן מוקדשת לשאלות ולתשובה) והמלם לפוי תכנית הקבוצה מראש בעורת ספרים שהושגנו מראש, ולפעמים גם נכתבו באופן מיוחד, למטרה זו. שיטה זו שהצלחה במשך זמן רב, ובלתי נתנת תעדות, להעシリ ולהעמיק את חייהם של אלפיים ורבעות שלא צו בילדותם לחנוך שלהם, ראוייה וראוייה לתשומת לבם של המשתתפים במסבתה זו.

لتשומת לב דומה ראייה השיטה הדאנית של בת"ס גבוחים לעם. אין צורך להסביר מילים עלייה כאן כי מהתוארות היא האור מלא בברך השני של ספרו של ד"ר ריינר על החנוך. ביסוד שיטה זו מונח הרעיון שלא רק אפשר, אפילו בתנאים הנוכחים, לשחרר עובד — כל עובד — מעבודתו הרגילה, לזמן של שלשה, ואולי של המשגה החדשם בשנה, כדי שילמד למודים גבוחים בסביבה מיוודדת ובהררכותם של מומחים ומחנכים, אלא גם רצוי לעשות זאת אפילו מנקודת המבט של המעריב, ומה גם של העובד עצמו. מסתכלים מן החוץ מיחסים את העלתה רמת החיים, התרבותים והכלליים גם יה, בדנמרק של הדור שער, לקיומו של מוסד זה. הרי חנוך למבוגרים במלאו מזון

המלים: "חנון", כי הכוונה היא לעיצוב האופי ע"י הרחבות הידיעות, "מבוגרים", כי רשות התשתתפות ניתנת רק לבעלי גיל מסוים.

*

השיטה הדאנית התווצה את הדרך לכמה דעות חדשות על הנוך המבוגרים, ואני מעיר את חשומת לבכם לשני ספרים קטנים מאות המלומד והמתגנֶן האנגלי לויינגרטן *, ספרים שהופיעו וכן לפרסום רב בעצם ימי המלחמה. לוינגרטן עמד על המבוכת החברתית והמדינה לפי הדוגמה הדאנית אפשרות של והוא ראה בהרחבת החנון לרוח בת החנון. היתי צריך לומר,ראשית תיקון. אמרתי רוח בת החנון. הינו תריך לומר, אולי, התחלת החנון, שהרי לפי לוינגרטן אין אפשרות של חנון ממש בבי"ס. בבי"ס לומדים את השימוש במכשיריהם, בכלים, מ��ירים וכליים המרים ורוחניים; אך אין בו ממש חנון ממש. זאת התחלה בלבד שהרי החנון בעיקר הבנת התב寥ת; ועל התב寥ת אי אפשר לדון לפני שיגיעים לגיל מבוגר. יוצא שאין חנון המבוגרים לדבר נסחף לחנון הריגל וזהו חנון הצעיריים, אלא הוא החנון, מה שקדם לה, נא. בבי"ס הריגל, הוא רק מקום-הכנה ראשוני כאלו מקום שבו לומדים את האלא-abitat שאחר כך, ואחר כך בלבד, מצפים למשפטים ולמחשבות.

הפרוזטי קצר אפלו על עמדתו של לוינגרטן כדי להבליט דעתו יסודי. חנוֹן מבוגרים אינו בחזקת מותרות. רק הווספה ארעית להנוך העיקרי. הוא הוא החנון העיקרי, וכל השאר אינו אלא פרוזדור. גם תוכן חנוֹן זה אינו בעיקר מקצועו אף אם הוא יכול להיות גם מקצוע. בעיקר עליו להיות אנושי, מה שנוגע לאדם לא באשר הוא נגר או הקלאי או השמלאי או פרופיטור, אלא באשר הוא אדם.

הרעיון הזה, כמו רעיונות טובים אחרים, מרווח מכבר באリストו. אリストו, בראש ספרו על תורת המדאות, קובע שאין מקצוע זה מתאים לצעירים כי חסר להם גם נסיוֹן החיים שהוא הוא חומר המקצוע, וגם כח השkol ותשליטה העצמית הדרושים לשם מחשבה מהותנה. (כדי למנוע מאיה-הבנייה הריני

מדגיש שבבטו תורת המדאות מתכוון אריסטו לתורת המדאות העיונית. כמו כן, האקירה הפילוסופית בmahot הטוב והרע, לא להרגל ההתנהגות לשם קביעת האופי שכמוון דרוש לצער במיוחד. אך אם אין תורה המדאות (במובן זה) מתאימה כמקצוע למדו לצעריהם, איךו המקצוע שמתאים? ובaan מגלה אריסטו לעיון שפדיין לנו לחשוב עליו בכלל כשמתכנים אנו תכניות.

המקצוע שלדעתו (ספר ו' פרק ח') מתאים לצעירים הוא המתמטיקה. המתמטיקה מטפלת בייחסים מושפעים ובייחסים אליהם אין נסיוֹן החיים בעל איזו השיבות שהיא. הרי ההבחנה הרגילה בין המקצוע המופשט והמקצוע המוחשי והדעת הבלתי דגילה והבלתי צפיה שודקה המופשט מתאים לכך התפיטה של הצעיר, ואולם המוחשי במובן של מה שקשור בנסיוֹן החיים דרוש שככל מבוגר. המחבר שלנו מבהיר דעתו זו של אריסטו ומצוא לה סמך גם בעובדה שככל אחד מatanו מתחדר על הקראיה המקודמת של ספרם יזועים בספרות ובהיסטורייה לפני שיכלנו להבין או למעותם. ספרים אלה — והם אוּלִי הגדולים בספרות האנושית — אין להבינם אלא לאור נסיוֹן חיים. ואיך נבנים בשוקרא אותם בבי"ס לפני שטענו את טעם החיים?

ambil להפנס ליווכח על פרטיו הרעיון, נדמה לי שנבעל לקבל במובן זה שמה הקשור בנסיוֹן החיים אפשר רק לה התה'לו בגיל צעיר אך מוכרכם להמשיכו אחר כך. יצא מיד שתובן הלומדים בבי"ס למבוגרים יהיה במיוחד טפרות, היסטורייה אפיקלוסופיה. ככלומר, מודיע הרוח במובן הריגל. מדעים אלה — זיל זה במיוחד עומד לוינגרטן — ניתנים ללימוד משך אחד י' שיאנו מבה"ט. כי רק אז יש לנו על מה לסתוך כדי לגשת אליהם. את המתמטיקה ומדעי הטבע לימד כל ילד ויפיק תועלת מדעית. אך אין תועלת מדעית לליד מדעני ההור. התועלת הייחודה היא, אולי, רק במת שיבור קצר מהם כישיתם לבוגר. אך בין אם למד אותם, בין אם לא למד אותם, בילדותם, מוכרכ הוא לפנות אליהם בגבורות, ולא לשם הפרנסה אלא לשם החיים. בלם, לפי הבטו הסוקרטי הנזכר, לא לשם החיים סתם אלא לשם החיים הטוביים. בהם מזגה של הרוח; ואם רוצחים אנו שazorחינו יהיו אנשים ולא עבדים, עליינו לספק להם מזון זה בזמן שיוכלו לקלטו.

*

ובכן עיקר התוכן שיימלד בביטחון של מבוגרים יהיה מודיעין הרוזה, בהם נתגבע נסיוון החיים ומהם ניוננים החיים. זה הכלל, ובפרטיו בודאי יתעסכו חברי המסתבה שלנו. כי מה שנכון לגבי התרבות והחגון בכלל, فهوיפה גם לגביינו, וגם עליינו יהיה מוטל להפיץ את מודיעין הרוח שלנו כדי שעיל איזה ידיהם פירוש חיינו שלנו, ולא בחיים סתם אלא כחיים יהודים. אך מה הוכן מודיעין הרוח העברית הומנות העברית; מהו הוכן זה שמו יהודות שאנו רוצחים, או מופרדים, להנחלת לבינו? וכשಗלינו אותו, איך נניחו אותו? באיזו דרך ובאיזה אמצעים? כדי להשיב תשובה מעשית לשאלות מעשיות אלה יש צורך בשני דברים, הראושן, מורים מתאימים, כלומר, מורים שיעודאים גם מה למד וגם איד ללמד; השני, בירור עיוני של ערכי היהדות, שני דברים אלה יכולות רק מוסד אחד והוא האוניברסיטה העברית. לו לא נוצרה מכבר, הייתה צריכה להיותו לשם תפקדים אלה.

מורים מתאימים תלויים בהכשרה מתאימה, והכשרה מתאימה דורשת שנים של למוד מסודר ומכוון בסיסי אחד הכלול בכל ה指挥ות וכל הדעות. אמנם יש להזהר מהشيخوخה האקדמית, ויש ליצור הזדמנויות תכופות לצאתם של תלמידים אלה, העתדים להיות מורים לעם, מן האוניברסיטה אל העם וכן העם אל האוניברסיטה. רק קשר קיים וקבוע זה, כמו שרק עיקר העקרונים הוא שבסמוך השנים המכريعות האלה, השנים שהן נוצר האופי יצירה סופית, תנגן להם האפשרות המלאה והחללית לשימוש את הכל ולקבל את הכל. תגאי ראשון ליצירתם הוא החופש הגמור לדול ולצמוח ולפרוח לפי טבעם ולבם ורוחם שלהם. אני משתמש במלה חופש בכוונה ברורה. הצלחה הגדולה, והדרה, של אויבינו בנפש היה בזה שבער על נתיניהם, ובכללים גם מוסדות החגון, מורים מצביזן אחד, וצביון אחד בלבד, לדעת אחת, ודעת אחת בלבד. החופש פירושו רשות המהלוكة, ומהלוكة גליה, והוא עצם נשמו של החגון.

ובכן כדי לגדל מורים מתאימים נדרש לנו מוסד הפסיכולוגי עליון, כלומר אוניברסיטה. אך למאה אוניברסיטה?

עד י' ת?

אני מרצה לעצמי לחזור עוד פעם על מה שבראה עיני זו חצי יובל שנים בתכנית יסודית של אוניברסיטה עברית,

והדברים נאמרו ע"י האחרון שבגאולי הוגי הitudot לפני יותר ממאה שנה:

“ודע שהו עicker גדול ונכבד שהוא צרך ויפה לנו כי נרבה לדרוש ולהקור על הדעות והמוסרים והתוכנות שעלו בקרב אומתנו באורך הזמנים; וע"י הקורות שעברו עליינו, והחוורם והחצטרפות בהם שנתחרבנו עם זולטן יותר מכל אומה ולשון, הגם רק בשער מוגבל ולא יותר, ואיך נתפענו ונשתגינו ע"י הדעות והמוסרים והתוכנות הهماה, ואיך פעלנו בהם בזולתנו מדור לדור, ואיפלו אותם שהיו רוחקים ונקרבו אלינו במקצת וקבעו מדריכינו; וכן אותם שהיו קרוביים לנו ונתרחקו — הובת על חמי לב וגדולים שבנו לדרישם ולהבינים בעיקרים ובשרשים, והכל בש سبيل שנגע בכה הדרישה לרשותם ברווחם, ולבסוף לבירור הכרת עצמותנו ומהותנו שהיא נפש ישראל הכללית, ואיך נגלה בעולם בקורותינו ודברינו במסבות והפוכות העתים עד היום הזה; ומזה נקיש על הבאות”.

“בירור הכרת עצמותנו ומהותנו” — הרי בזה הטעלית העיונית של האוניברסיטה. “ומזה נקיש על הבאות” — כאן התבליית המשנית, לגדל דור של מורי דרך הנבון.

*

דרوش לנו מצפן. מי ימציאנו?

[קטע ממאמרו של פרופ' ח' רות על הפצת התרבות שנותר שם בגלאג, שנה אי' חוב' א', עי' לעיל עמ' 4. מאמר זה ייאס מספר אנגלי חוץ על דרכי הפצת התרבות האנגלית, ושאל מה יוכל אנו ללמידה ממנה על דרכי הפצת התרבות העברית.]

די לנו بما שאמרנו כדי להזכיר בחשיבותו של ספר קטן זה שהרי כללות בו כמה השקפות והצעות המטאימות גם לארצינו ור' מגמתנו אנו. ואך נקודת המוצה אנה שונה כ"כ מנקודת המוצא שלנו. נקרא את דברי הטיסום (עמ' 134): “האי הזה מקבל עליו עכשו אחריות חדשן לא רק שיש לנו ירושה רוחנית משלה, נשמה לאומית משלהו אלא באיזה אופן שהוא אין קניין זה שלם אבל אם כן נשתח' בו גם עמים אחרים”. הלא מלים אלה עצמן יכולות להאמר גם עליינו העברים כאן בדור הזה: “הארץ הזאת, היישוב הארץ-ישראל, מקבל עליו עכשו אהירות חדשנה. לא רק שיש לנו ירושה רוחנית משלהו נשמה לאומית משלהנו, אבל אין קניין זה שלם אם לא נשתח' בו גם את חלקי היהדות האחרים”. ובן אמרת האחדות שזו, ובמיוחד לארח הריסות הגולה. הלא הריסות אלה צווקות אלינו להרבות במאמצים לבנות. ומיהו הבונים אם לא השילחים שלנו, ושליחים אלה אנו מוכחים לתהן, אמונם

לא, כמו אצל שאר העמים, לשם תעמולה מדינית או תרבותית גרידא. אלא שם החיים עצם. אך שליחים אלה אינם יכולים להיות יהודים טהרים מפאת או יותר את הלשון והתרבות העברית. הם צריכים להיות נבחרים מפאת אפים הרוחניים והבנתיים השכלית; ואחריך עליהם לחתכון לשינוים באופן מיוחס על ידי זה שילמו שהם מלמדים ומה למדו מן הלשון ואילו אין דרכי המחשבה גם של הלשון שהם מלמדים של שתי הרצות, בקיאים בתורות ובhistories של שתי הלשונות, וגם פילולוגים והיסטוריונים ופונטיקונים מומחיותם כמורדים. ומוטל עליהם לא רק לפתח שיטה או שיטות בהראת העברית. עליהם ללמד ולהבין לשם דרשת העברית במקום שאליו יבואו, כי בלי הבנה זו אי אפשר היה להם לדעת מה למד ואיך למד. ולפרטן שללה זו דרשת הבנה עמוקה בסוד הידיות של העבר והוואת. על יסוד זה, ועל יסוד זה בלבד, אפשר לקות שגוע לתכליות הסופית, והיא יצרת תרבות עברית על-ארצית, בז'אנר אומית, מרכזה כאן והקתה שם השונה והודומה בבהירותה במקומות השונים, לפי זרבי המן והמקום השוני. הרי ביחס למאהים של מורים ושליחים תלולים חי אומנתנו בכל מקום שהוא, ובכך נוצרך להקים בא"י המורחת שלנו, והיא תפוצותינו בכל מקום, "מכונין יהודים", או, לאחר שבמובן יוזע נמצאים מרכזים כאלה ממינים שונים בגולה מכובדי עליינו לספק עקר העקריים. מתאימים. ודבר זה אמור שיהא בעינינו אויר לא לופיע עקר העקריים. הזרים המינימליים של הגולה ודורשים בהכרח יסוד חינוכי עמק ושלם ומה שנקרא "מדריים". אם נושא רגע במחשבתו את מדת הכתנו שלניין זה עם מדת הכתנות של האנגלים, ולא מן הצד המדיני אלא מן הצד התרבותי והלשוני, נראה מיד שהשליחים שלנו זוקים לטפל עמוק יותר ויסודי יותר משלהי האנגלים. אולם הכל מוכן. כן הכלים בידיהם מכבר, וגם תלמידיהם מתחלים להם מאז. ואנו? רק עכשווי מת hollow מושג או לחשוב על יצירת ספרי שימוש פשוטים. ובכל זאת מה שאנו אנו אמורים לתת בקורס" של שלשה הדשים יכול האנגלי לחתך בשנותיהם, וזה לטובי הטוביים!

נקה עניין מרכזיו: לימוד הלשון. המחבר שלו קבע באופן פשטואן הראי דוראת האנגלית לאנגלים באנגליה, כהראות הוראת האנגלית בלתי-אנגלים בארץ-חוץ; ואפילו עצם האנגלית הולמתה שונגה בשני המקרים. האם המחשבה החינוכית שלנו התהשבה בעובודה זו בוגוע לעברית? כלום נרדף את הילד היהודי בניו-יורק אותו דבר שלמדים אותו בתל-אביב, ובאותה דרך, ולפי אותה שיטה? אך איך נשאל שאלת זו והרי לא הוסכם עזין בינוין איך ומה צריכים ללמד את הילד היהודי בתל-אביב?

ומה זאת דקדוק עברי, לא בשביב המלומד היושב במכון למדעי המורה באוניברסיטה אירופאית אלא בשビルו ובשבילו בנוין כאן? ומה זאת ספרות עברית, ושוב לא בשביב הרבה מורה ההוראה או ההיסטוריה

חוקר הקדמוניות או הפילולוג המתעמק במשמעותם של תקופת ספרד בימי-הביבנים, אלא בשビルו ובשבילו ידרינו כאן? אשר לדקדוק, יש לנו העצותיו של פרופ' קלוזר; אשר להכנית הספרות במאה'ם שלנו, התקיימה לפני שנים רבות בתוצאות ארגוניסטיות. אך מלבג נסיבות אלה נדמה לי ששורר אצלנו שיתוק גמור. ואני שואל שאלת תם: אם לשאות יסודות אלה לא וכינו עזין למצוא פתרון מתאים, ככל הנראה בינוינו תחנן ולשלוח שליחים ללמד את היהודיות תחתות?

אני בא בזקורייה אחרתנה. המחבר הנזכר דרש שייעשו העמולה בין צעדייו האוניברסיטאות ל佗ות שליחות-חוץ במקצועיהם של כבוד, בקריירה" לא פחות חשובה עמוקה זו יש להשריש גם באצערינו. יש לפחות פקיד ממשלי או עורך-דין הכרה עמוקה זו על הידות העולמית (והיהדות הארכיז'ישראלי בכל) בעל יחידה אחת. השרות האזרחי שלנו ציריך לכלול את היהדות כולה, לא רק היישוב שלו והוא צריך להתאים את עצמו להזות כולה, לא רק חלק זה, החלק הארכיז'ישראלי, בלבך. ואסור לנו לראות את השורות האזרחי החיצוני שלנו, וכי שנות הזרות האזרחי שלנו ציריך להתקופה מסוימת, לחוץ-ארץ, חיינו; וכי שhortל עליו לאצאת, אפשר רק להתקופה מסוימת, לחוץ-ארץ, יש לראותו וכבדו ברכובו וחדש, נקודות ישוב חדש בידות העולמיות, ולא כמסכן שלגלה מבית אבא, שיגיע-עליכן זה הוא מהדברים החשובים ביותר שיכולים להתהווות, ואג' גם ציריך להתהווות.

הപצת התרבות הבלטית והעברית בארץ

הרצאת מר. ב. צ. דינבורג

א

ענין הפעצת התרבות הבלטית והעברית בין המבוגרים בארץ כולל ביעצם כמה פרישיות וסוגיות. פרישיות וסוגיות אלו עם היוטן קשורות זו בזו וגם גותנות זו בתוך זו, הרי מן הדין הוא ליהיד את כל אחת מהן בראשיתו של הדין. אני רוצחת איפוא בראשית דברי לציין מה הן הפרישיות הנראות לי בחשיבות ביותר ולנסות בהמשך דברי לסמן בכל אחת מהן את הנקודות הנראות לי בחיויבות מהנה מעשית-מכניתית. מן הנICON הגדת ליהידת לי: א) לעמוד בבחירות אפשרית על טיב הענין, שעליו אנו עומדים, מה פירוש לדין, כלומר הפעצת התרבות העברית ומה הэнטרויה, מה צירכות להיות מטרותיה. ב) עלינו לנשות לבדר לעצמנו ואולי גם, אם אפשר, לקבוע בזמנים כללים טיבם ואופיהם של אותן תכניות למזדיים שנאנו מוכנים במנוגת התרבות הבלטית שאנו נושאנו הושבים שיש להקנותו לרבים.